

Innholdsfortegnelse

Oppsummering.....	2
Bedre håndtering av tilstrømmningen av asylsøkere til Norge.....	4
Frivillighet og deltakelse.....	4
Mangfold i kulturlivet og i norsk idrett	5
Innsats mot rasisme og diskriminering	6
Forebygge utenforskap og frafall i skolen	6
Styrke barnevernets tillit og omdømme	7
Forebygge og bekjempe tvangsekteskap og diskriminering av LGBT	8
Arbeid, kompetansekrav og kvalifisering av innvandrere	9
Diskriminering i arbeidslivet fører til økt fattigdom.....	10
Ungdomsledighet	11
Migrasjon og helse	11
Stimulere og støtte gründervirksomhet i innvandrerbefolkningen	11
Livslang læring.....	12
VEDLEGG.....	15
Program 2015	15
Deltakelse fra regjeringen	15
Panelsamtale	15
Parallele sesjoner	16

Oppsummering

Innvandrere bidrar i verdiskaping, deltar forholdsvis godt i det politisk liv og beriker det sivilt samfunn med kunnskap, kompetanse og ulike ressurser. Dette er det stor enighet blant deltakere og i politisk ledelse. Det er også enighet om at kompleksitetene i utfordringene som kjennetegner mangfolds- og integreringsarbeidet krever en kontinuerlig kunnskaps- og kompetanseutvikling, erfaringsutveksling og flere møteplasser for å drøfte alternativer og prøve ut nye tilnæringsmåter i oppgaveløsningen. Dette kom fram som en hovedanbefaling fra alle parallelle sesjoner.

Diskusjoner og innspill fra de ulike sesjoner bekrefter at det er flere mulige og ofte motstridende synspunkter og løsninger på utfordringene. Men det påpekes fra alle hold at potensialet i innvandrerbefolkningen bør utnyttes bedre. Dialogkonferansen i 2015 viser at det er behov for dialog med innvandrersorganisasjoner for å synliggjøre behovet for endringsprosesser på ulike områder innenfor mangfolds- og integreringsfeltet. Konferansen belyste utfordringer med manglende inkludering av innvandrere innenfor ulike samfunnsområder samtidig som den ønsket å formidle arbeid som regjeringen har satt i gang på andre områder. På flere av sesjonene ble noen utvalgte innvandrere med kompetanse på feltet invitert til å holde innledning. Å synliggjøre innvandrere med kompetanse, er et virkemiddel for å kvalitetssikre sesjonene, ettersom ikke alle innvandrersorganisasjoner har kompetanse på alle områder innenfor integreringsfeltet. Det er et av dialogkonferansens dilemmaer. Hovedintensjonen er at alle skal få komme med innspill og at alle innspillene skal føre fram til en politikkutvikling på feltet. Erfaringene fra Dialogkonferansen i 2014 viser at på noen områder går dette raskere enn på andre.

Viktige innspill i årets dialogkonferanse var:

- Det ble etterlyst større engasjement og deltakelse fra innvandrersorganisasjoner i helsearbeidet. Det blir vist til at lav deltakelse i helseforeninger blant innvandrere svekker mulighetene til å utvikle likeverdige tilbud innen minoritetshelse. Her er det viktig med tilrettelegging av ulike møteplasser som fremmer samhandling på tvers av etniske og religiøse skillelinjer samt åpner for erfaringsutveksling og kunnskapsutvikling. Psykisk helse er også en større utfordring i innvandrergruppene, blant annet fordi språket kan være en begrensende faktor for kommunikasjon.
- Når det gjaldt arbeid, ble betydningen av god språkkompetanse, praksisplasser og bruk av midlertidig ansettelse vektlagt. Dette er alle virkemidler som finnes i dag. Det ble også pekt på at NAV har et forbedringspotensial i forhold til å ha varig arbeid som mål i arbeidet med innvandrerbefolkningen. Aktive arbeidsgivere som har vilje til å sysselsette innvandrere er viktig. Entreprenørskap ble trukket fram som et viktig middel for å skape flere arbeidsplasser.
- I dialogen om entreprenørskap ble det vist til *Gründerplanen – Gode idéer, fremtidens arbeidsplasser*, der regjeringen inviterer ulike aktører til økt innsats for å få flere til å ta steget som gründere og satse på vekstbedrifter. Det ble understreket at Norge ikke bør bli stående utenfor i konkurransen med resten av verden. Det ble framhevet at, dersom man skal lykkes, må ikke innvandrere oppfattes kun som integreringsobjekter eller at de selv oppfatter seg som det. Innvandrersorganisasjonene har her et ansvar for å gjøre dette arbeidet kjent i innvandrerbefolkningen. Regjeringen ser fram til en bedre utnyttelse av det utnyttede potensiale i innvandrerbefolkningen i forhold til verdiskaping og

gründervirksomhet, selv om andel etablerere fra innvandrerkvinner allerede er på 42% ifølge Norsk senter for flerkulturell verdiskapning.

- Med fokus på et trygt samfunn for alle, ble det pekt på at samtidig som mennesker med innvandrerbakgrunn sies å være representert i kriminalstatistikken, fremhever statssekretær i Justis- og beredskapsdepartementet at overrepresentasjonen blir borte for de fleste grupper når det korrigeres mot variabler som sier noe om livssituasjon. Faktorer som arbeid, utdanning og inntekt er viktig for å sikre inkludering og for å forebygge utenforskap. Det synliggjør viktigheten av å styrke en tverrsektoriell innsats for å fange opp og løse utfordringene som møter innvandrerbefolkningen.
- Flere deltakere etterlyste bedre bruk av sosiale medier, en kompetent tolketjeneste, flerspråklige informasjonskanaler og flere informasjonskanaler med fokus på innvandrerbefolkningen (radio, aviser og nettsider). Dette ble trukket fram som en nødvendig satsning for å sikre tilgang til relevant informasjon og likeverdige tjenester i helsesektoren, i forbindelse med kvalifiseringsarbeidet i regi av Nav, og i kontakt med flere andre instanser som barnevernet og skole.
- Barnevernet har fortsatt mange utfordringer i forhold til innvandrerbefolkningen. Utfordringene her er gode rutiner for bruk av kvalifiserte tolker, kompetanseheving blant ansatte, rekruttering av ansatte med innvandrerbakgrunn og god dialog i vanskelige saker med omsorgsovertakelse. Kvinner med store omsorgsoppgaver har ofte lite nettverk og dårlige språkkunnskaper, noe som vanskeliggjør situasjonen. Det ble pekt på behov for at nyankomne får bedre informasjon om barnevernet. Norskopplæring for kvinner uten norskkunnskaper ble også fremmet.
- Under temaene bolig, nærmiljø og deltakelse ble det etterlyst et sterkere barneperspektiv enn det er i dag. Det ble også etterlyst enklere regelverk for å søke om tilskudd til frivillig aktivitet. Frivillige er en viktig ressurs innenfor bolig og nærmiljø. Det ble også fokusert på at innvandreres ressurser må brukes bedre. Kravet om bestått Norskprøve på B1 nivå gjør det vanskelig for mange innvandrere å få jobb. Dette er i dag en stor jobb barriere for mange.
- Det etterlyses bredere samarbeid mellom hjem, skole og nærmiljø for å skape gode lærings- og utviklingsmiljøer for barn og unge. De unge er landets framtid og utdanning er viktig for framtidens unge. Mange unge er innenfor utdanningsinstitusjonene, men det ble pekt på at det fortsatt ikke er tilstrekkelig antall med innvandrerbakgrunn som tar utdanning som sykepleiere, fysioterapeuter, barnevernspedagoger, etc. Det er fortsatt mange med innvandrerbakgrunn som får dårlige karakterer på skolen og at utfordringen med «drop outs» ikke er løst. Norskopplæringen som er gratis burde bli bedre og tilgjengelig for alle.

Regjeringens fokus på dialog med innvandrerorganisasjoner viser at regjeringen ser på innvandrerorganisasjoner som en viktig ressurs og en viktig bidragsyter i politikktutviklingen. Det ble uttrykt ønske og vilje fra regjeringens side for å styrke innvandrerorganisasjoners rolle som premissleverandører i utvikling og tilrettelegging av ulike møteplasser.

Innlegg og kommentarer fra deltakere viser et stort behov for bedre tilrettelagt informasjon om rolle- og ansvarsfordeling mellom de ulike offentlige instanser. Hvordan man klarer å utnytte hverandres ressurser på en god måte gjenstår å se, men konferansen viser at dialog og samhandling mellom majoritet og minoritet er et viktig virkemiddel i et lengre utviklingsperspektiv mot et mer flerkulturelt samfunn.

Bedre håndtering av tilstrømmingen av asylsøkere til Norge

Både i statsministerens tale og i talen fra barne- likestillings og inkluderingsministeren har dialogen med innvandrersorganisasjoner og miljøer blitt nevnt som nødvendig for å imøtekomme utfordringer knyttet til dagens flykningssituasjon og de mulige konsekvenser for integreringsarbeidet i Norge. I følge statsminister Erna Solberg tester den store tilstrømmingen av asylsøkere landets evne til å håndtere store utfordringer.

Regjeringen etterlyser bidrag fra innvandrersorganisasjoner og miljøer for å finne gode løsninger som sikrer raskere integrering av nye ankomne asylsøkere. Personer med innvandrerbakgrunn og med førstehåndserfaring som ny innflytter i Norge kan bidra med personlige erfaringer.

Videre oppfordrer Statsministeren kommunene til å ta mer ansvar. Kommunene må sørge for raskere bosetting framover. Kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner opplyser at regjeringen har sendt brev til kommunene om at de skal ta kontakt med de frivillige organisasjonene for å diskutere samarbeid. Innvandrersorganisasjoner oppfordres til stille opp på møter for å drøfte situasjonen og for å finne gode løsninger som sikrer rask og god integrering av asylsøkere i lokalsamfunnet.

Regjeringens oppfordring til økt innsats fra innvandrersorganisasjoner og miljøer ble ikke drøftet eller diskutert grundig i paneldiskusjonen og munnet ikke ut til konkrete forslag fra deltakere i de ulike parallelle sesjoner. Den preget heller ikke diskusjonen i pausene eller stemningen i de parallelle sesjoner. I den parallelle sesjon «Bolig, nærmiljø og deltakelse» ble det sagt at mange integreringsproblemer ville vært mindre, dersom flykningstrømmen til Norge var mindre. Videre ble det sagt av deltakerne at Norge bør engasjere seg for å skape fred og demokrati i verden i samarbeid med EU og andre stormakter, og ikke støtte diktatorer.

Frivillighet og deltakelse

Marginalisering, rasisme og utestengning ble påpekt av flere deltakere som store utfordringer i arbeidet for å fremme tilhørighet og deltakelse. Unge med innvandrerbakgrunn som ikke føler seg akseptert eller inkludert er sårbare for å bli med i kriminelle gjenger eller tiltrukket i radikale og voldelige miljøer.

Det ble påpekt fra deltakerne at alle barn og unge med innvandrerbakgrunn opplever særskilte utfordringer uansett om de vokser opp i småsamfunn med lav andel av mennesker med innvandrerbakgrunn eller i flerkulturelle urbane områder. Trygge rammer og et inkluderende lokal samfunn sies å være viktig for den enkelte trivsel.

Det er stor enighet blant deltakere og myndigheter at det er all hovedsak i lokalsamfunnene at det forebyggende arbeidet må foregå for å hindre stigmatisering og marginalisering. Det ble fra deltakernes side etterlyst flere møteplasser for å fremme læring og deltakelse. Møteplasser bidrar til at barn og unge føler tilhørighet til lokalsamfunnet de er en del av og evner til å forholde seg til andre på tvers av etniske skillelinjer og religiøse forskjeller.

Kulturminister Thorhild Widvey som ledet sesjonen *kultur, idrett, frivillighet og deltakelse* understreket betydningen av deltakelse i frivillige organisasjoner, lag og foreninger. Hun fikk støtte fra mange deltakere som aktivt bidrar i ulike idretts- og kulturforeninger. Tina Shagufta, rådsmedlem i Likestilling, Inkludering og Mangfold (LIM) Kornmo fortalte i panelsamtalen om idrettens betydning for å skape økt engasjement og deltakelse også i andre arenaer. Idretten

kan være et springbrett og en døråpner for grupper særlig kvinner med innvandrerbakgrunn og deres barn.

Kulturministeren brukte anledning til å informere om eksisterende ordninger for å fremme mangfold i kulturlivet og i frivilligheten generelt. Kulturministeren anerkjenner at det gjøres mye frivillig arbeid innad i innvandremiljøene, men at det viktig at flere innvandrere deltar i det «offisielle» frivillige arbeidet. Frivillighet Norge informerte om en ny nettportal om frivillig bidrag, som lanseres i desember 2015.

Her etterlyser deltakerne ulike tiltak som kan fremme positiv identitetsutvikling og tilhørighet i det norske samfunnet. De etterlyser ulike lavterskel tilbud til barnefamilier og barn og unge i nærmiljøet. For enkelte deltakere er ungdommens engasjement i trossamfunnene viktig men det forutsetter at det snakkes norsk i moskeene som forpliktes til å ta opp tidsaktuelle temaer. Kulturministeren nevner i sin avsluttende kommentar at religiøse ledere trenger veiledning, noe som regjeringen er svært opptatt av.

Mangfold i kulturlivet og i norsk idrett

Flere frivillige organisasjoner har uttrykt ønske om å etablere forskjellige typer møteplasser for å fremme samvær og samhandling på tvers av etnisk bakgrunn og religion. Idretts- og kulturaktiviteter anses som viktig investering for å fremme personlig utvikling og sosial læring hos barn og unge med innvandrerbakgrunn.

Kulturministeren opplyser om en ny nettportal som lanseres 3. desember 2015 og som skal gi en samlet oversikt over muligheter for tilskudd til frivillig innsats. Nettportalen har kommet etter forslag fra fjorårets Dialogkonferanse.

Den lave graden av deltakelse fra mennesker med innvandrerbakgrunn i sivilsamfunnet gjør seg også gjeldende i kunst- og kulturlivet, både som publikum og som utøvende kunstnere. Innvandrerbefolkningen må bli en sterkere stemme og myndighetenes oppgave er å legge forholdene til rette for en bred deltakelse i kunst- og kulturlivet. Men det er store forskjeller innad i innvandrerbefolkningen når det gjelder bruk av kunst- og kulturtilbudet i Norge. Kulturinstitusjonene må bli flinkere til å markedsføre tilbudet og sørge for rekruttering av kunstnere med innvandrerbakgrunn. Det er også store variasjoner i deltakelse mellom ulike kunst- og kulturtilbud.

Utøvende kunstnere med innvandrerbakgrunn kan og vil bli representanter for norsk kultur. Filmskapere, musikere og dansere med innvandrerbakgrunn fremhever sin tilhørighet til det norske kunst- og kulturliv i kontakt med media og i forbindelse med internasjonale arrangementer i Norge og i utlandet. De ønsker å delta aktivt i profilering av norsk kunst- og kulturliv nasjonalt og internasjonalt. Suksessrike kunstnere med innvandrerbakgrunn bidrar allerede på mange måter til en positiv profilering av Norge og er med på å styrke landets omdømme internasjonalt. Derfor må det satses mer på en internasjonal profilering av kunstnere med innvandrerbakgrunn og gi disse mulighet til å representere Norge i ulike internasjonale arrangementer. Nico & Vinz, Tabanka Dance Ensemble og Ulrik Imtiaz Rolfsen ble nevnt som gode forbilder.

Satsing på kulturentreprenører med innvandrerbakgrunn anses også som en god investering i tiden framover. Flere som ikke får innpass i det etablerte kunst- og kulturlivet bør få mulighet

til å starte for seg selv for å utforske nye muligheter i Norge og internasjonalt. De kan bidra til større mangfold og berikelse av den norske kunst- og kulturscenen.

Kulturministeren ser på idretten som en viktig integreringsarena. Det er viktig å senke terskelen for deltakelse blant barn og unge. Barn og unge med funksjonsnedsettelse trenger bedre tilrettelagt idrettsaktiviteter og Norges Idrettsforbund (NIF) støtter forslaget om mer idrett i skolen. Idrett utenfor skole kan være for dyrt for mange. NIF ønsker minst én time med idrett om dagen på skolen.

Å få med flere jenter med innvandrerbakgrunn i idretten vil bidra til økt engasjement fra mødrene, som på den måten får bedre innsikt i idretten som viktig sosialiseringarena. Det kan også bidra til større deltakelse av mødrene og andre innvandrerkvinner i idrettslagene og i andre frivillige organisasjoner. Vellykkede prosjekter må få større oppmerksomhet for å motivere andre til økt innsats.

Innsats mot rasisme og diskriminering

Det ble påpekt at hatkriminalitet og rasisme pakkes inn i en fellesbetegnelse som for eksempel «integreringsproblemer». Videre etterlyser deltakerne at det kommuniseres klarere og bredere om hva som er brudd på loven, noe blant annet FN har påpekt. For mange deltakere er det viktig at hatkriminalitet og rasisme omtales som nettopp det. Blant skoleungdom er det ofte mobbing, hva er grensen i forhold til hatkriminalitet?

Flere deltakere påpeker mangel av tillitt til politiet og mener at mennesker med ikke nordisk utseende utsettes for såkalt «racial profiling» og uverdigg behandling fra politiet. Mange i innvandrer miljøer mener at det ikke nytter å anmelde diskriminering. Deltakerne etterlyser handling fra myndighetene for å motarbeide den negative utviklingen.

Representanter for ulike innvandrerorganisasjoner etterlyser mer midler til sine foreninger og opplyser at de allerede gjør en veldig jobb for å fremme tilhørighet. De blir bedt om å engasjere seg også i arbeidet mot radikaliserings i samarbeid med kommunene og andre frivillige aktører. De er enige i at kommunene bør i større grad rustes opp for å kunne inngå samarbeid med frivillige organisasjoner og sivilsamfunn men etterlyser også mer økonomisk støtte til innvandrerorganisasjoner fra det offentlige. Det bør være mer midler til rådighet lokalt for bygging av sosialt nettverk og etablering av møteplasser for dialog, fellessamvær og samhandling.

Forebygge utenforskap og frafall i skolen

Det er økende krav til kunnskaps- og kompetanseutvikling hos voksne så vel som hos barn og unge for å hindre og forebygge utenforskap i skolen. Tidlig innsats er viktig og det starter i barnehagen ble det påpekt av flere deltakere i sesjonen som handlet om barnehage. Barnehagen er et viktig steg i opplæringen, særlig for barn som ikke har norsk som morsmål. Barnehagetilbudet er en viktig grunnstein for å forberede barna til skolestart, for å lære norsk og for å styrke selvtillit og følelse av tilhørighet i det norske samfunnet, særlig hos barn med innvandrerbakgrunn. Et stimulerende språkmiljø er viktig for barn som vokser opp i familier med norsk som fremmedspråk. Det er ikke lenger tvil om barnehagens betydning i språkopplæring, stimulering og normdannelse

Mange barn og unge kommer til landet midt i skoleløpet og krever tilpasset opplæring. Den gruppen består også av enslige mindreårige som krever tilleggsressurser og dyktige fagfolk som kan ivareta både skolefaglige og psykososiale behov. Dette er svært krevende for skolen som står midt opp i det, vel å merke er det store forskjeller i læringsmiljø på skolene. Flere deltakere etterlyser også et sterkere barneperspektiv i introduksjonsprogrammet, som kun er rettet mot arbeid og kvalifisering. For barna er det viktig at foreldre blir i stand til å være aktive foreldre på barnas arenaer, og det er viktig at barna får delta i fritidsaktiviteter utenom skolen.

Skolen må sikre tilpasset læringsmiljø til alle elever for å forhindre frafall og fremme progresjon i takt med elevens læringsevne. Skolen må benytte seg av eksisterende ressurser i innvandrersorganisasjoner og miljøer for å gi barn og unge tilfredsstillende og utviklende læringsmiljø, som preges av mangfold. Flere deltakere innledet i samme bane og uttrykte bekymring for mobbing i skolen, stigmatisering og diskriminering, som kan føre til skole frafall og rekruttering i ulike kriminelle miljøer. Innvandrersorganisasjoner må tilføres ressurser for å kunne være aktivt deltakende i utvikling av ulike aktivitetstilbud i samarbeid med skolen, for å forebygge skole frafall og styrke barnas trygghet og tilhørighet til det norske samfunnet.

Aktiviteter i regi av etablerte frivillige organisasjoner og andre samfunnsansvarlige aktører vil bidra til en sunn og funksjonell kompetanseutvikling som ivaretar ulike samfunnsinteresser og behov hos barn og unge. Innsatsen bør være generell. Brede tiltak kan bidra til å forebygge en rekke uheldige faktorer som kriminalitet, rus, radikaliserings. Viktige elementer her er fokus på menneskerettigheter, like rettigheter for alle, likestilling, arbeid mot rasisme og diskriminering. Bedre samarbeid skole-hjem-frivillige aktører kan være viktig for å forebygge fremmedgjøring, frafall og kriminalitet.

Skoler med særskilte utfordringer må få tilført statlige midler for å sikre et fullverdig skoletilbud til alle elever. Det rapporteres om mange minoritetspråklige elever som blir plassert i grupper med barn som har ADHD, lærevansker eller ulike sosiale utfordringer. Det bør være fokus på, og midler til, utvikling og igangsetting av tilpasset tilbud til alle elever. I følge MIR (Multikulturell Initiativ- og ressursnettverk) er minoritetsrådgivere en for lite brukt ressurs, som kunne delta i forbedring og styrking av læringsmiljøet for alle elever og ivareta særskilte behov barn og unge med innvandrerbakgrunn måtte ha.

Det ble også sagt at det er viktig å anerkjenne at barn og unge i økende grad lærer på egne premisser, på ulike uformelle læringsarenaer og lærer av hverandre innenfor bestemte sosiale kontekster, grupper og nettverk som voksne ikke har tilgang til. Den teknologiske utviklingen øker gapet ytterligere mellom generasjoner. Foreldregenerasjonen mangler ofte grunnleggende ferdigheter for å kunne benytte seg av teknologiske verktøy og løsninger samt for å forstå den økende kompleksiteten som barn og unge møter i dagens samfunn.

Styrke barnevernets tillit og omdømme

Fattigdom i innvandrerbefolkningen, den høye andel barnevernssaker i familier med innvandrerbakgrunn, motstridende referanserammer mellom generasjoner i enkelte familier med innvandrerbakgrunn og barnevernets svekket omdømme fører til økt kompleksitet og konfliktnivå. Manglende tillit til barneverntjenesten og høyt konfliktnivå i alt for mange saker preger forholdet mellom barnetjenesten og deler av innvandrerbefolkningen. Dette hindrer flere familier som måtte ha behov for hjelp og veiledning til å ta kontakt med barnetjenesten.

Det etterlyses større inngrep fra myndighetene i kriseløsningen. Ny forskning bekrefter frykten for barnevernet i mange familier og barne- likestillings- og inkluderingsministeren anerkjenner at «vi har en vei å gå». Mange etnisk norske er skeptiske til barnevernet og at flere andre enn barnevernet kan stille opp for å hjelpe og hjelper familier som måtte ha behov.

Barne- likestillings- og inkluderingsministeren informerer at det nå settes inn ulike tiltak fra Bufdir for å heve tilliten og peker på at regjeringen er avhengig av innvandrersorganisasjonene for å skape et bedre barnevern. Ledere for innvandrersorganisasjoner forteller at de ikke blir invitert av deres kommune som ressurs i barnevernsammenheng. Barne- likestillings- og inkluderingsministeren oppfordrer kommunene til å ha møter med innvandrersorganisasjoner om barnevernet, og samarbeide med ressurspersoner i lokalsamfunnet. Videre poengterer barne- likestillings- og inkluderingsministeren at det er viktig at fylkesnemndene har gode kunnskaper og at de ikke behandler familier med innvandrerbakgrunn annerledes enn norske familier.

Fra deltakerne ble det spilt inn følgende forslag:

- Mer handling på lavere nivå enn dyre utredningsprosjekter og handlingsplaner.
- Rekruttere flere minoritetshjem som fosterfamilie og flere ansatte med innvandrerbakgrunn i barnevernet.
- Rekruttere kulturtolker som kan bistå barnevernet i enkelte saker og tospråklige lærere som kan få med flere foreldre i skolens aktiviteter og bidra til bedre skole og hjem samarbeid.
- Kreve bruk av kvalifiserte tolker i alle barnevernssaker.
- Gratis norskopplæring særlig for innvandrerkvinner med mange barn og som sliter med dårlig levekår.
- Det må være et handlingsrom for innvandrerorganisasjoner som ønsker å bidra.

Forebygge og bekjempe tvangsekteskap og diskriminering av LGBT

Politiet opplyser om ulike prosjekter og tiltak i arbeidet mot vold i nære relasjoner, æresrelatert vold og for å forebygge kriminalitet i innvandrerbefolkningen. Videre ble det nevnt at gutter ofte blir glemte ofre når det gjelder tvangsekteskap og ekstrem sosial kontroll. Politiet etterlyser bistand fra innvandtermiljøene i sitt arbeid. Ledere for innvandrerorganisasjoner informerer at de har forsøkt å bistå politiet i ulike saker men får beskjed om at taushetsplikten hindrer at de kan involveres.

Mange foreldre med innvandrerbakgrunn føler ikke tilhørighet i majoritetssamfunnet i Norge til tross for lang botid. Mange oppfatter gjeldende normer og verdier i det norske samfunnet som fremmedgjørende og en trussel for egen identitet og velvære. Dette kan gis uttrykk i form av støtte for enkelte kulturelle og religiøse betinget holdninger og praksis, som tvangsekteskap, æresrelatert vold, diskriminering av LGBT og ekstrem kontroll av kvinner, gutter og jenter.

Representanter for ulike innvandrerorganisasjoner opplyser at de ikke prioriteres av offentlige instanser. Midler til arbeidet mot æresrelatert vold og tvangsekteskap fordeles til norske frivillige organisasjoner som har få medlemmer med innvandrerbakgrunn og svært lite kontakt med målgruppene. Det bør gis rom til innvandrerorganisasjoner, som ønsker å utvikle ulike tilbud som gir beskyttelse, råd og veiledning til barn og ungdom utsatt for vold i nærrelasjoner og tvangsekteskap.

Representanter for LGBT organisasjonen Skjev Verden savner større fokus på situasjonen for LGBT i innvandrerbefolkningen og i samfunnet generelt. Skjev verden er den eneste organisasjon i Norge, som samler LGBT med innvandrerbakgrunn. De får store utfordringer for å håndtere og imøtekomme alle henvendelser fra LGBT og deres familier, offentlige instanser og andre på leting etter kunnskap og informasjon om LGBT og migrasjon. Skjev Verden arbeider også med problemstillinger rundt tvangsekteskap, vold i nære relasjoner, fysisk angrep. LGBT ungdommer med innvandrerbakgrunn er også mer utsatt for æresrelatert vold og tvangsekteskap. De er svært utsatt for psykiske lidelser og utsettes ofte for uverdigg og krekende behandling fra familien og i offentlig rom.

Arbeid, kompetansekrav og kvalifisering av innvandrere

I følge arbeids- og sosialminister Robert Eriksson er høye kompetansekrav en av årsakene til den høye arbeidsledigheten blant innvandrere, og han undertrekker at det er viktig å få frem hvilke type arbeid det er behov for slik at folk ikke utdanner seg til ledighet. Arbeids- og sosialministeren mener at myndighetene må bli flinkere her.

Ministeren understrekte at en stor andel voksne i Norge har i dag svake grunnleggende lese- og skriveferdigheter, manglende IKT kompetanse og fagkompetanse. Disse problemene vokser og omfatter flere og flere unge voksne. Mange står allerede utenfor arbeidslivet og flere av dem som er i arbeid kan falle utenfor på sikt fordi det vil bli mindre muligheter for ufaglærte. Ministeren framholdt at det vil være behov for 90 000 flere fagarbeidere om 10 år samtidig som det vil være over 200 000 ufaglærte.

I følge ministeren er ansvaret for opplæring og kvalifisering av voksne innvandrere med kort botid i Norge er i dag uoversiktlig. Fragmentering av tjenestetilbudet til innvandrere, flyktninger og asylsøkere (kvalifisering i regi av Nav, introduksjonsprogrammet, voksenopplæringen m.fl.) svekker en helhetlig tilnærming i oppgaveløsningen. Dette ble tydeliggjort også i kommentarer fra deltakere i de ulike parallelle sesjoner.

Flere deltakere påpekte utfordringer som møter innvandrere med begrensede lese- og skriveferdigheter, som sliter med å finne fram til riktig ordning og er i kontakt med flere offentlige instanser, som ikke alltid er samordnet i tjenestetilbudet. Arbeidsministeren informerte at regjeringen har hatt møter med de åtte største kjedene i Norge for å se på hvordan man kan ansette flere som i dag står utenfor arbeidslivet.

Deltakere fra salen mente at deltakere i introduksjonsprogrammet i kommunene ikke får nok individuell tilrettelegging og at programmet ikke er nok arbeidsrettet nok . Deltakere med høy utdanning bør få mulighet til å kombinere Introduksjonsprogrammet med studie på universitetet.

Når det gjelder innvandrere som sliter med grunnleggende lese- og skriveferdigheter vil det være ønskelig med tilpasset kvalifiseringsforløp i form av arbeidspraksis med styrket språkopplæring. Mange asylsøkere sitter lenge på mottak uten å få tilbud om norskopplæring, sitter passivt i flere år og på den måte får dårlig start i Norge når de endelig får innvilget asyl. Manglende språk går ut over evnen til å delta i samfunnet på lik linje med andre borgere. Dette kommer fram i ulike innspill og kommentarer fra deltakere i de ulike parallelle sesjoner.

Fra flere hold ble det påpekt at Norge ikke klarer å utnytte innvandrerbefolkningens kompetanse godt nok. Flere velutdannede fra utenlandske universiteter og høyere utdanningsinstitusjoner

utenfor Europa sliter med å få sin utdanning godkjent for å kunne få relevant jobb. Det skaper mye frustrasjon og kan være demotiverende for den nye generasjon når de opplever at foreldre eller slektninger med god utdanning ikke får relevant jobb.

Mange innvandrere og asylsøkere opplever at tilbudet de får ofte ikke tar hensyn til utdanningsbakgrunn, språkferdigheter og arbeidserfaring fra utlandet. Godkjenningsprosessen i NOKUT oppleves som svært krevende og mange avslutter søknadsprosessen. Flere velger å ikke søke godkjenning i NOKUT fordi de får opplysning fra ulike innvandremiljøer at det ikke får godkjent sin utdanning.

Flere som tok ordet i de ulike sesjoner om arbeid oppfordret myndighetene til systematisk bruk av praksisplassordningen, lønnstilskudd og introduksjonsprogrammet som lærings- og kvalifiseringsarena for høyt utdannede innvandrere. Samtidig blir det påpekt fra flere at nåværende praksisplassordning misbrukes av mange arbeidsgivere, som benytter seg av gratis arbeidskraft uten å forplikte seg til å ansatte innvandrere.

Bedrifter må få støtte og tilpasset ordninger til innvandrere med høy utdanning, for å tilby disse relevant arbeidserfaring, innsikt i norsk arbeidsliv og mulighet til å forbedre sine språkferdigheter. Her er det snakk om flere midlertidige stillinger, holdningsendring hos arbeidsgivere og differensiering i tilbudet fra Nav på bakgrunn av den enkeltes utdanningsnivå, språkferdigheter og ambisjonsnivå.

Flere vil se NAV-ansatte ute blant arbeidsgivere, med en tydeligere rolle som tilretteleggere og støttespillere. Det vil være motiverende for mange potensielle arbeidsgivere å møte engasjerte Nav-ansatte, som kjenner godt til arbeidssøkeren, som kan formidle søkerens medbrakte erfaringer og kunnskaper som er viktig for arbeidsgiveren, og som kan tilby arbeidsgiveren videre oppfølging og veiledning ved behov.

Diskriminering i arbeidslivet fører til økt fattigdom

Flere har tatt ordet i de ulike parallelle sesjoner for å økt satsning i arbeidet mot fattigdom i innvandrerbefolkningen. Flere deltakere nevner diskriminering i arbeidslivet som et stort problem. De savner konkrete og effektive tiltak som blir satt i gang for å bekjempe diskriminering og marginalisering av mennesker med ikke nordiske navn og med innvandrerbakgrunn. Fattigdom i Norge er høyere blant innvandrere og mange barn og unge frats mulighetens til å delta i ulike aktiviteter i nærmiljøet. Kulturministeren nevnte også at religiøse ledere må få veiledning for å kunne håndtere dagens utfordringer.

Arbeids- og sosialministeren understreker at av alle tiltak mot fattigdom er arbeid det viktigste. Ministeren forventer en økning av sysselsettingsprosenten i innvandrerbefolkningen og særlig blant innvandrerkvinner. Arbeid mot fattigdom og diskriminering i arbeidslivet og i samfunnet generelt skal vies større oppmerksomhet i tiden fremover sier flere regjeringsmedlemmer.

Fattigdom i innvandrerbefolkningen, som oppfattes som en konsekvens av rasisme og diskriminering kan svekke følelse av tilhørighet til samfunnet. Fattigdom kan også få store negative emosjonelle og sosiale konsekvenser for den enkelte og føre til svekket tillit til institusjoner og til samfunnet. NAKMI påpeker at mange med innvandrerbakgrunn får helseproblemer på grunn av sosiale forholdene de lever i. Mange har store utfordringer knyttet til livskvalitet og mangel på likeverdige tilbud, noe som igjen gir utslag i dårlig helse.

Ungdomsledighet

Den økonomiske krisen i Europa påvirker arbeidslivet i Norge og kan ha negative konsekvenser for den norske økonomien. Ungdom rammes hardest og raskere av arbeidsledighet enn andre grupper. Mange ungdommer og særlig de ufaglærte kan risikere å ikke få jobb eller miste jobben.

Tett oppfølging og rask re-integrering i arbeidslivet er viktig for å få ungdommer fort tilbake i arbeid, men det er bekymring for de som blir værende utenfor arbeidslivet i lengre perioder. Det er ofte ungdommer med nedsatt funksjonsevne, ungdommer med innvandrerbakgrunn og andre ungdommer som ikke har fullført videregående og som sliter med sosiale utfordringer, rus og psykiske lidelser.

NAKMI og flere deltakere påpeker at arbeid er helsefremmende og at folk som blir værende i arbeidsledighet er utsatt for dårlig psykisk helse, kriminalitet og sosial isolasjon. Det som gjøres innenfor helsepolitikk og kriminalitetsforebyggende arbeid er viktig for å sikre ungdommer arbeid.

Migrasjon og helse

NAKMI var invitert for å holde hovedinnlegget i sesjonen som handlet om Helse. Som et nasjonalt kompetansesenter på migrasjonshelse ble det informasjon om ulike forhold relatert til helseforebyggende arbeid blant innvandrere samt særskilte utfordringer knyttet til migrasjonshelse. NAKMI påpeker mangel på kunnskap om innvandrere og helse som et stort problem og et hinder i arbeidet for kunnskapsutvikling. Selv om det er god kunnskap på enkelte områder, setter restriksjoner for registrering etter etnisk bakgrunn klare begrensninger når det gjelder styrking av helsetilbudet for innvandrerbefolkningen.

Minoritetshelse burde være en integrert del av helseutdanningen fra farmasi til psykiatri og andre helseutdanninger, for å kunne bygge opp kompetanse og innhente relevant data om innvandrernes helse generelt. Innvandrere deltar lite i helseforeninger som mottar tilskudd fra myndighetene, noe som igjen begrenser tilgang til viktig informasjon om helseforhold og bredere datagrunnlag i helseforskningen.

Lite penger tildeles folkehelse og lite blir gjort for å bygge opp kunnskap om grupper og individer som kommer fra krigsoner. Når psykiske plager er mye mer utbredt i innvandrerbefolkningen enn ellers kan det være behov for å styrke kompetansen på migrasjonshelse særlig i DPS og at det opprettes møteplasser hvor fagfolk på tvers av kompetansegrunnlag er representert. Her vil det være stort behov å se nærmere på situasjonen for LGBT med innvandrerbakgrunn, som også er overrepresentert i gruppen med psykiske plager og dårlig helse. Den kommende stortingsmelding om helsetilbud til transepersoner bør styrkes med tiltak for personer med innvandrerbakgrunn.

Stimulere og støtte gründervirksomhet i innvandrerbefolkningen

Mennesker med innvandrerbakgrunn som ønsker å starte for seg selv oppfordres og gis mulighet til å lykkes. Det forutsetter tilgang til nødvendig kunnskap og bedre betingelser for å mobilisere nødvendig startkapital.

I sitt innlegg påpeker næringsministeren at satsning på gründervirksomhet vil medføre omstillinger på flere plan og at regjeringen med sin gründerplan inviterer flere aktører til dialog om viktige satsningsområder. Videre opplyser næringsministeren viktigheten av å satse på mangfold, å få flere kvinner til å lykkes som gründere, å øke andel gründere med innvandrerbakgrunn og å profilere Norge som et attraktivt gründerland. Næringsministeren inviterer til en bred satsning og opplyser at det vil være viktig å utforske alle muligheter i innvandrerbefolkningen og deres nettverk.

En større sammensmeltning og tettere samarbeid mellom de ulike instanser som tilbyr opplæring og kvalifisering av innvandrere kan være et godt grep for å øke antall gründere i innvandrerbefolkningen. Men det krever en god forståelse om hva som trengs av kunnskap og kompetanse og hvordan innvandrere prioriterer å investere i ulike former for læring og engasjere seg i ulike nettverk for å lykkes som gründere. Derfor vil det viktig å få bedre innsikt i ulike begrensninger som hindrer større deltakelse i gründervirksomhet.

Næringsministeren opplyser at det ikke vil være en prioritert målsetting å etablere særskilte tilbud for innvandrere. Regjeringen oppfordrer gründere med innvandrerbakgrunn om å benytte seg av eksisterende tiltak og tilbud.

En deltaker som daglig arbeider med Introduksjonsprogrammet foreslår å inkludere gründervirksomhet og næringsutvikling i opplæringsprogrammet. Hun påpeker at mange som kommer til Norge har erfaring som selvstendig næringsdrivende.

En av deltakerne som også er småbedriftseier påpeker at muligheter for bedriftsetablering er svært gode i Norge men at det gjenstår en del flaskehals for enkelte som satser internasjonalt. Hun produserer og selger Halal barnemat fra Norge og har en stor kundegruppe i England. Hun opplever å operere på sidelinjen av norsk næringsliv og savner støtte fra etablerte gründermiljøer. Men hun mener at om hun lykkes internasjonalt, vil dette uten tvil bidra til å motivere enda flere innvandrerkvinner til å satse på bedriftsetablering, noe som kan være med å profilere Norge som et attraktivt gründerland i utlandet.

Livslang læring

Parallellsesjonen om barnehage, skole og livslang læring ledet av statssekretær Birgitte Jordahl fra Kunnskapsdepartementet samlet en svært variert deltakergruppe. Formålet var å se på helheten i utdanningsforløpet fra barnehage til arbeidslivet for å bidra til god integrering og god gjennomføring av utdanningsløpet samt bedre samarbeid med foreldre og innvandrerorganisasjoner.

Statssekretær Birgitte Jordahl påpeker i sitt innlegg at økonomi er noen ganger en utfordring. Mange innvandrere kommer til landet midt i skoleløpet og noen uten skolegang. Det er behov for tilpasset opplæring, noe som er ressurskrevende for mange kommuner. Mange voksne har ikke det som skal til for å mestre. Det kommer en ny melding om «Utenforskap og livslang læring» våren 2016. Stortingsmeldingen vil drøfte særskilte tiltak rettet mot innvandrere som trenger kompetanseløft. I tillegg vil regjeringen se nærmere på godkjenningsordningen for utenlandsk utdanning særlig fordi mange kommer til Norge med høyere utdanning fra hjemlandet.

Begrepet livslang læring kom opp i nesten alle parallelle sesjoner. Her ble livslang læring sett på som nødvendig for å styrke innvandreernes mulighet til økt deltakelse i arbeidslivet.

Deltakerne i likhet med flere statsråder påpekte nødvendigheten av økt satsning på kompetanse og kunnskapsutvikling i tiden framover. Samfunnet blir mer kompleks med raske endringer. Det stilles høye kompetansekrav i fremtidens arbeidsplasser og skjerpet konkurranseforhold internasjonalt ifølge arbeids- og sosialministeren og næringsministeren. Livslang læring ble altså omtalt som en kontinuerlig omstilling og kompetanseutvikling for å forebygge og hindre utenforskap.

I en moderne økonomi som den norske er kunnskap og kompetanse den enkeltfaktor som har størst betydning for hvordan samfunnet kan løse sine oppgaver og nå sine mål. Både arbeids- og sosialministeren og næringsministeren understreker nødvendigheten av en samordnet og tverrsektoriell tilnærming i oppgaveløsningen. Stortingsmeldingen «Livslang læring og utenforskap» skal utvikle en ny og helhetlig politikk. Livslang læring kan dermed være et viktig element for å bekjempe marginalisering og fattigdom og for å fremme deltakelse i arbeidslivet og sosial mobilitet.

Leoul Mekonen fra Multikulturelt initiativ og ressursnettverk (MIR), som var invitert for å holde et innlegg fikk mulighet til å presentere organisasjonen og ta opp aktuelle problemstillinger de var opptatt av. MIR etterlyser en ny form for dialog og konsultasjon mellom myndigheter og innvandrersorganisasjoner. Det er på tide at innvandrersorganisasjoner blir sett på som viktige aktører og premissleverandører i stedet for alltid å bli fortalt hva de skal gjøre.

Den høye frafall blant ungdommer med innvandrerbakgrunn, mobbing i skolen og rettighetsarbeid anses av MIR som viktige temaer. Statssekretæren sine avsluttende kommentarer oppsummerte diskusjonen i sesjonen om barnehage, skole og livslang læring. Statssekretæren svarte også på spørsmålene som representanten for MIR stilte i sitt innlegg.

Statssekretæren opplyser at det har kommet mange forslag i forbindelse med Djupedal rapporten som er en offentlig utredning om mobbing. Hvordan endrer vi lovene våre? Skal det være sanksjoner mot skoler som ikke følger opp? Skal fylket gjøre det? Hva gjør man når man sier fra når barnet blir plaget? Når det gjelder utredninger på de strukturelle tingene så er arbeidet i gang. Det er satt i gang ulike tilbud på ulike skoler. Det har startet leksehjelp mange steder og fagmessige grupper – lærerne har mere tid.

Når det gjelder skolen, så er det en veldig stor debatt sier statssekretæren. Kommunene får midler til å drive skole. På en skole kan første klasse være en utfordring. På en annen skole finnes barn som ikke blir inkludert. Det gjøres ulike ting og ulike kommuner prioriterer forskjellig.

Når det gjelder voksnes muligheter er voksenopplæringen et virkemiddel. Alle voksne kommer ikke i jobb. Det kan også være andre kompetansekrav man må jobbe med. Når noen må gå opp i fag som privatist, så gjorde regjeringen en prioritering. Den ønsket å prioritere videregående skoler. I debatten bokmål og nynorsk, så er det ikke flertall i Stortinget å gjøre noen endringer. Det dreier seg ikke om språkkompetanse. Det dreier seg om mål og kulturkompetanse, avsluttet statssekretæren.

VEDLEGG

Program 2015

08.45 – 09.45 Registrering og kaffe
10.00 – 10.10 Kulturinnslag
10.10 – 10.20 Åpningstale av statsminister Erna Solberg
10.20 – 10.30 Barne-, likestillings- og inkluderingsminister Solveig Horne
10.30 – 10.40 Guro Ødegård (Institutt for samfunnsforskning) – *Frivillighetens potensiale*
10.40 – 11.30 Panelsamtale
11.30 – 12.30 Lunsj
12.30 – 14.00 Parallelle sesjoner
14.00 – 14.30 Pause
14.30 – 16.00 Parallelle sesjoner
16.00 – 17.30 Lett servering og sosialt samvær

Deltakere

Regjeringen inviterer ca. 200 representanter for innvandrersorganisasjoner, innvandrerråd, departementer, direktorater, kommuner og andre frivillige organisasjoner til dialogkonferansen.

Deltakelse fra regjeringen

- Erna Solberg, Statsminister
- Solveig Horne, Barne-, likestillings- og inkluderingsminister
- Jan Tore Sanner, Kommunal- og moderniseringsminister
- Thorhild Widvey, Kulturminister
- Monica Mæland, Næringsminister
- Robert Eriksson, Arbeids- og sosialminister
- Jøran Kallmyr, Statssekretær, Justis- og beredskapsdepartementet
- Birgitte Jordahl, Statssekretær, Kunnskapsdepartementet
- Lisbeth Normann, Statssekretær, Helse- og omsorgsdepartementet
- Kai-Morten Terning, Statssekretær, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Konferansier

Selda Ekiz – fysiker og programleder i NRK.

Panelsamtale

Tema for panelsamtalen er *Deltakelse og engasjement – hvorfor engasjerer du deg? Hva vil du oppnå?* Fire personer som på ulike måter engasjerer seg gjennom jobb eller gjennom frivillig arbeid diskutere dette tema. Paneldeltakere er filmregissør og forfatter Ulrik Imtiaz Rolfsen, jusstudent og blogger Fatima Almanea, lege og rådsmedlem i LIM Tina Shagufta Kornmo og etablerer av Atlas kompetanse Saad Yosuf Hashi.

I forkant av panelsamtalen skal forsker Guro Ødegård, forsker ved Institutt for Samfunnsforskning holde innlegg om Frivillighetens potensiale.

Parallele sesjoner

Det er åtte parallelle sesjoner. Hver sesjon vil ha ca. 30 deltakere, og vil ledes av statsråd eller statssekretær med ansvar for temaet:

1. Arbeid

Regjeringens mål er et trygt og fleksibelt arbeidsmarked, som sikrer lav arbeidsledighet og høy sysselsetting. Arbeid gir tilhørighet og mulighet til økonomisk selvstendighet. Arbeidskraft er vår største ressurs og vi trenger ulike kompetanser. Innvandrere er en sammensatt gruppe med ulike utdanningsnivå, kompetanse, språkkunnskaper, alder og rettigheter. Innvandrere er en prioritert gruppe ved tildeling av tiltak. Virkemiddelapparatet til NAV må være mangfoldig for å treffe de ulike behovene. Samtidig kan det oppstå spesielle utfordringer i samhandlingen mellom NAV-kontoret og arbeidssøkere med innvandrerbakgrunn.

I denne parallellsesjonen, ber **arbeids- og sosialminister Robert Eriksson** om innspill fra deltakerne på deres erfaringer med NAV, og på hvordan vi kan sikre innvandrere god kvalifisering til arbeidslivet.

2. Trygt samfunn

Fravær av kriminalitet gir trygghet. Å leve i et trygt samfunn er utgangspunktet for frihet og livskvalitet. Forebygging og bekjempelse av kriminalitet er en av nøklene til at Norge er et trygt samfunn. Norge er også et flerkulturelt samfunn. Innvandring er en kilde til mangfold, nye impulser og kulturell utveksling. Men ulike innvandrergupper utsettes for diskriminering, hatefulle ytringer og hatkriminalitet på grunnlag av blant annet religion, hudfarge og etnisk tilhørighet. Samtidig er innvandrere samlet sett overrepresentert blant straffede, med store variasjoner mellom landgruppene. Radikalisering og voldelig ekstremisme har fått stor aktualitet de senere årene, og vi må forebygge at norsk ungdom rekrutteres inn i voldelig ekstreme miljøer.

Hva skyldes egentlig disse utfordringene? Hvem bør ta ansvar? Og hvordan kan politiet, kommunen og frivillige organisasjoner bidra til et tryggere samfunn? **Statssekretær i Justis- og beredskapsdepartementet Jøran Kallmyr** leder sesjonen.

3. Oppvekst og barnevern

Gode og trygge oppvekst- og levekår for barn og ungdom er høyt prioritert av regjeringen. Alle barn og unge skal ha et likeverdig tilbud og like muligheter. Alle barn og unge skal føle tilhørighet til Norge.

Sentralt i politikken for barn og unge står arbeid for å motvirke marginalisering, tiltak for å utjevne forskjeller i levekår og økt medvirkning og deltakelse for barn og unge på alle områder i samfunnet. En god oppvekstpolitikk forebygger kriminalitet og radikalisering. Like muligheter for jenter og gutter til å ta egne livsvalg er også en viktig del av en god oppvekstpolitikk.

Barnevernet skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får trygge oppvekstvilkår gjennom nødvendig hjelp og omsorg i rett tid. Alle barn i Norge har krav på samme vern mot omsorgssvikt, vold og overgrep. Regjeringen jobber for at ansatte i barnevernet skal ha god kompetanse, slik at barn og familier med innvandrerbakgrunn får god hjelp. Likevel vet vi at det er en del utfordringer i arbeidet. Barnevernet er avhengig av tillit i befolkningen for å gjøre en god jobb. De fleste sakene barnevernet følger opp, handler om frivillige hjelpetiltak, men det er omsorgsovertakelsene vi hører mest om.

I denne parallellsesjonen ønsker vi en diskusjon om hva som er de store utfordringene. Men kanskje først og fremst om hva som skal til for å få et godt samarbeidsklima bygget på tillit. Sesjonen ledes av **Barne-, likestillings- og inkluderingsminister Solveig Horne**. Sammen med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) vil statsråden ta imot innspill og forslag til hvordan barnevernet kan møte innvandrerbefolkningen på en respektfull og god måte.

4. Kultur, idrett, frivillighet og deltakelse

Deltakelse i frivillige organisasjoner, idretten og kulturlivet bidrar til et godt liv, samtidig som det gir bedre fysisk og psykisk helse, sterkere nettverk og sosial støtte.

Kulturminister Thorhild Widvey leder sesjonen. Statsråden ønsker å snakke om mulighetene og betydningen av deltakelse i kultur, idrett og frivillighet, og om hvordan Kulturdepartementet støtter opp om et mangfoldig frivillig organisasjonsliv og bred deltakelse i frivilligheten.

5. Entreprenørskap

Norge trenger flere gode gründere som skaper lønnsomme nye bedrifter og arbeidsplasser. Nye bedrifter bidrar til fornyelse, bærekraftig økonomisk vekst og framtidig velstand. For å utvikle norsk økonomi, er det avgjørende å bruke alle de menneskelige ressursene godt. Innvandrere er en stor og tildels utappet kilde til kompetanse og skaperkraft. Regjeringen ønsker at disse verdifulle ressursene benyttes bedre, og vil arbeide for å gjøre gründervirksomhet mer attraktivt for innvandrerbefolkningen, som i dag er underrepresentert blant norske gründere.

I dialog med **næringsminister Monica Mæland**, kan du diskutere hvordan vi i større grad kan ta i bruk innvandrernes kompetanse, og hvordan vi kan rekruttere flere gode gründere blant innvandrere.

6. Bolig, nærmiljø og deltagelse

Regjeringens mål er at familien, boligen og nærmiljøet skal skape en trygg ramme omkring barns oppvekst. Det er også et mål at alle skal ha en god bolig uavhengig av bakgrunn og hvor i landet de bor. Rask bosetting av flyktninger, egnede boliger og god integrering er viktig for å unngå utenforskap, skape gode sosiale relasjoner og tilhørighet i et lokalmiljø og deltagelse i samfunnslivet.

I dialog med **kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner**, blir det mulighet til å gi innspill til hvordan kommunen, lokalmiljøet og innvandrerorganisasjoner sammen kan bidra til å skape gode, trygge og inkluderende og aktive nærmiljø. Denne parallellsesjonen kan også handle om utfordringer knyttet til det å skaffe bolig, også finansielt, og å bli i boligen. Det gis anledning til å gi innspill til kommunenes bosetting av flyktninger, og kommunenes integreringsarbeid.

7. Barnehage, skole og livslang læring

Norge skal ha et inkluderende utdanningssystem med gode tilbud i barnehage for de yngste, grunnopplæring for både barn, unge og voksne og høyere utdanning på heltid eller deltid. En del personer kommer til landet med kompetanse som de ikke får godkjent eller benyttet på en god måte. Andre har behov for ekstra opplæring eller tilrettelagte tilbud for å få den kompetansen som trengs i arbeidslivet.

Denne parallellsesjonen ledes av **statssekretær Birgitte Jordahl fra Kunnskapsdepartementet**. Hovedtemaet for diskusjonen er hvordan barnehage og skole kan samarbeide med foreldre og innvandrersorganisasjoner for å bidra til god integrering og god gjennomføring av utdanningsløpet. Sesjonen åpner for dialog om blant annet språkopplæring, barnehagedeltakelse, gjennomføring i videregående opplæring og hva som skal til for at innvandrere får utnyttet sin kompetanse.

8. Helse og livskvalitet

Regjeringen har som mål å skape en likeverdig helse- og omsorgstjeneste. Regjeringen vil legge til rette for at pasienter og brukere bedre kan mestre et liv med sykdom, og at helsetjeneste er tilpasset brukerne. Regjeringen legger i 2015 frem fire stortingsmeldinger på helsefeltet. Ved utarbeidelse av flere av meldingene har ulike innvandrersorganisasjoner kommet med innspill og deltatt i innspillsmøter med departementet. I stortingsmeldingen om fremtidens primærhelsetjeneste, er blant annet ett kapittel viet tjenester til innvandrere.

Statssekretær Lisbeth Normann i Helse og omsorgsdepartementet leder sesjonen. Deltakerne får anledning til å gi innspill til hvordan man kan oppnå god helse og gode helse- og omsorgstjenester for hele befolkningen.